

FORUM

12

1957

BRAAT
DELFT

ummary

ntroduction by the Editors

lany of our readers have often expressed the wish at the contents of "Forum" should not solely consist f schemes and projects approved of and chosen y the editors.

Forum, they said, must not become a "Picture ook". It should represent what is actually living mongst present-day's Dutch architects and its criticm should be freer and less "appeasing". Consequently, the editors have invited one of the younger utch architects, Mr. Apon, to write an article. lis views on a number of subjects are presented in e present issue.

ummary of an article by D. C. Apon

he author, Mr. D. C. Apon, discusses the lack of iterest of the younger generation in matters of resent-day architectural movements. According to im, this is explained by the fact that the latter are ased on ideas which are essentially foreign to the rchitect's ways of thinking. In fact, they consist of ague generalisations, based on visual superficialities.)ut of such vague generalisations has grown a quasi new" aestheticism which is no longer taken seriously y the younger generation. What is presented as architecture" is no more than the theoretical deveopment of contradicting sensations such as: high nd low, black and white, broad and narrow c. Discussions on such a basis are utterly useless. ew developments in architecture are not born by aging war with one's "theories" but out of one's ersonal realisation of its essential values.

From the above mentioned point of view, Mr. Apon en concludes by criticising a number of projects, own in the present issue of Forum.

Résumé

Introduction par la direction

Plusieurs lecteurs ont souvent exprimé le désir que la matière de „Forum" ne se limitera pas à la publication de projets et de plans approuvés et choisis par la direction. Forum, disent-ils, ne doit jamais devenir un „ouvrage illustré". Il faut que Forum présente ce qui vit dans les architectes contemporains. La critique devrait être plus candide et plus sévère. Conséquemment la direction a invité un de nos jeunes architectes, M. Apon, d'écrire un article. Ses opinions sur un nombre de projets, sont présentées dans ce numéro-ci de Forum.

Résumé d'un article de M. D. C. Apon

L'auteur, D. C. Apon, discute le manque d'intérêt de la jeune génération aux mouvements architecturaux contemporains. Ceci s'explique par le fait que ces mouvements sont foncièrement étrangers à la pensée architecturale. Dans le fait, ils consistent de vagues généralisations, basées sur des superficialités visuelles. De semblables généralisations est-il issue un esthéticisme nouveau, que la génération nouvelle ne prend plus au sérieux. Ce qu'on présente comme architecture n'est que le développement théorique de sensations contradictoires comme: haut, bas, noir, blanc, large, étroit etc. Des discussions sur une base pareille sont absolument inutiles.

De nouveaux développements architecturaux ne résultent pas d'une lutte d'idées avec un adversaire quelquonque, mais d'une réalisation personnelle des valeurs essentielles de l'architecture. M. Apon conclut son article en critiquant, du point de vue susmentionné, un nombre de projets reproduits dans ce numéro-ci de „Forum".

Zusammenfassung

Von der Redaktion

Des öfteren erreichte uns von unsern Lesern die Bitte, unsrer Zeitschrift eine freie und nicht zu „milde" Kritik an den veröffentlichten Entwürfen hinzuzufügen. „Forum" soll nicht nur Entwürfe, welche von der Redaktion auserwählt und gebilligt worden sind, bringen, sondern es soll auch das widerspiegeln, was augenblicklich in dem modernen holländischen Architekten lebt. „Forum" darf nicht nur „Bilder-Buch" sein! Darum bat die Redaktion einen der jüngeren Architekten, Herrn Apon, um seine Mitwirkung.

In diesem „Forum"-Heft geben wir seine Meinung zu einigen hierin veröffentlichten Entwürfen.

Zusammenfassung des Artikels von D. C. Apon

Der Autor D. C. Apon bespricht den Mangel an Interesse von der jüngeren Generation für die heutige Architekturbewegung. Seiner Meinung nach ist diese Gleichgültigkeit dadurch zu erklären, dass dieser Architekturbewegung Gedanken zugrunde liegen, welche dem Denken eines Architekten fremd sind. Diese Gedanken bestehen aus vagen Generalisationen, welche auf visuellen Oberflächlichkeiten beruhen. Und aus solchen Vagheiten entstand eine scheinbar „neue" Aesthetik, welche von der jüngeren Generation nicht mehr ernst genommen wird. Was sich uns nun augenblicklich als Architektur darbietet, ist eigentlich nur die theoretische Entwicklung von Gegenüberstellungen: hoch, niedrich, schwarz, weiss, breit, schmal u.s.w. Diskussionen auf solcher Ebene sind nutzlos. Eine neue Entwicklung in der Architektur entsteht nicht, indem der eine die Theorie des andern bestreitet, sondern sie wächst aus uns selbst und unserm Verhältnis zu den essentiellen Werten.

Herr Apon schliesst seinen Artikel, indem er vom oben erwähnten Gesichtspunkt aus einige der in diesem Heft veröffentlichten Entwürfe bespricht.

Prijsvraag Bibliotheekgebouw Leeuwarden

Beantwoording van gestelde vragen (vervolg en slot)

11 Moet de voorgevel van het bibliotheekgebouw over de volle lengte in de rooilijn worden opgetrokken?
Eerst t.z.t. zullen formele rooilijnen worden vastgesteld. De thans aangegeven lijnen moeten worden beschouwd als grenslijnen van de bebouwing, die naar buiten niet mogen worden overschreden; naar binnen heeft de ontwerper enige vrijheid

12 Mag het magazijn boven de expeditie worden geprojecteerd, zodat de verbinding met boekenliften tot stand komt?
De eis, dat het magazijn voor het personeel langs een zo kort mogelijke weg vanuit de expeditie bereikbaar moet zijn, maakt het wenselijk, dat althans een deel van het magazijn op hetzelfde niveau als de expeditie komt te liggen

13 Mag de dienstingang gecombineerd worden met de fietsenberging personeel?
Ja

14 Is het Oldehoofsterkerkhof uitgesloten voor het parkeren van auto's?
Hieromtrent is nog niets bepaald. Er mag voorshands worden aangenomen, dat dit plein eventueel als extra parkeergelegenheid zal kunnen worden gebruikt

15 Is het mogelijk, te komen tot een „eigen verwerking" der verschillende verkeerssoorten op het Oldehoofsterkerkhof?
Neen

16 Kennelijk betekent in de profielen: B.H. „bestaande hoogte" en N.H. „nieuwe hoogte"?
Ja

17 De magazijnen van Prov. Bibliotheek en Buma-bibliotheek moeten streng gescheiden blijven. Geldt dit ook ten aanzien van de expedities?
Ja

18 Moet het magazijn van de Buma-bibliotheek eveneens voor uitbreiding vatbaar zijn, zoals bij de Prov. Bibliotheek het geval is?
Hoewel het programma dit niet uitdrukkelijk bepaalt, kan een zekere expansiemogelijkheid worden geaccepteerd

19 Wat is de grondwaterstand ter plaatse van het terrein?
Normaal: Fries zomerpeil; maximaal: één m daarboven

20 Op welke wijze zijn de gebouwen in de omgeving gefundeerd?
Op palen

21 Zijn er bebouwingsvoorschriften inzake de dakhellingen en het materiaal van de dakbedekking voor de pleinwanden?
Hieromtrent is nog niets definitief geregeld

22 Is de kantine alleen bestemd voor het personeel der beide bibliotheken?
Ja

23 Als de schuilplaats in vredestijd voor rijwielstalling gebruikt kan worden, mag dan de gevraagde rijwielstalling dienovereenkomstig worden verkleind?
Ja

24 Door wie worden de studiekabinetten gebruikt?
Door een bepaalde groep van bezoekers

25 Vanuit welke ruimte dienen zij bereikbaar te zijn?
Vanuit studiezaal of uitleenbureau (zo nodig vanuit magazijn

26 Volgens de alg. uiteenzetting onder III moet het uitleenbureau van de Buma-bibliotheek o.a. in verbinding staan met het magazijn. Onder II wordt echter ten aanzien van een rechtstreekse verbinding tussen magazijn en uitleenbureau der Prov. Bibliotheek niets vermeld. Is laatstgenoemde verbinding derhalve niet noodzakelijk?
Bij de Prov. Bibliotheek loopt de verbinding tussen uitleenbureau en magazijn via de expeditie (zie alg. uiteenzetting, sub II, bij „expeditie"). Een rechtstreekse verbinding tussen uitleenbureau en magazijn kan bij de Prov. Bibliotheek aanvaardbaar zijn

27 Is het de bedoeling dat de gehele voorgevel op schaal 1 : 50 wordt getekend, zomede een wand van het uitleenbureau en van de ontvangzaal of alleen enkele gedeelten daarvan?
Bedoeld is een tekening van:
a een kenmerkend detail van de hoofdgevel;
b een gehele wand van het uitleenbureau;
c een gehele wand van de ontvangstzaal

28 Kan de in het programma t.a.v. het magazijn van de Provinciale Bibliotheek voorgeschreven 50 % reserveruimte direct in het ontwerp opgenomen worden?
Neen

29 Hoeveel ambtenaren zullen gelijktijdig in de Prov. Bibliotheek aanwezig zijn?
Voor beide bibliotheken tezamen moet worden gerekend op een bezetting van 25 man

30 Hoe groot is de personeelsbezetting van de administratiezaal der Prov. Bibliotheek?
Plm. 10 man

31 Hebben al deze mensen een schrijfbureau of iets dergelijks nodig?
Ja

32 Hoe groot moet de bergplaats bij de expeditie tenminste zijn?
Dit wordt aan het inzicht van de ontwerper overgelaten

33 Is de aangrenzende pleinbebouwing gedacht in een bepaald profiel of is de vorm voor de nieuwe bebouwing nog onbepaald?
Onbepaald

34 Zijn de 40 kasten 100 x 200 x 25 verplaatsbaar of vast bedoeld?
Verplaatsbaar

35 Hoe groot zijn de 20 boekenstellingen in de administratiezaal Prov. Bibliotheek?
100 x 200 x 25 cm

36 Heeft de voor de laden in het uitlee[n]bureau Prov. Bibliotheek opgegeven ma[at] van 48 cm betrekking op de breedte [of] de diepte?
Op de diepte

37 Hoeveel laden moeten boven elkaar wo[r]den geprojecteerd?
Gedacht wordt aan normale reikhoogt[e], wordt overigens aan het inzicht van [de] ontwerper overgelaten

38 Hoe moeten de bergkasten voor de or[de]ners worden ingericht?
Kasten met 25 cm diepe legborden, m[et] tussenruimten van plm. 15 cm. Hoogt[e] zie hierboven

39 Kunnen als afsluitbare kledingkasten die[n]en de gangbare blokken van stale[n] garderobekastjes van ca. 32 cm breed e[n] 55 cm diep?
Deze maten lijken in beginsel aanvaar[d]baar

40 Volgens het programma moet het ui[t]leenbureau vanuit de studiezaal zo vlu[g] mogelijk bereikbaar zijn. Is dit terwill[e] van publiek, personeel of beide?
Beide

41 Moeten de beide bibliotheken onafhan[ke]lijk van elkaar geopend resp. geslote[n] kunnen zijn?
Ja

42 Moeten ook werkruimten, ateliers, et[c.] beslist met hun vloer 3.32 m + F.Z.P[.] liggen, ook al worden er andere voor[]zieningen getroffen?
Ja

43 Zullen in de studiezaal van de Prov[.] Bibliotheek bestaande kasten worden ge[]plaatst of zijn de gegeven maten slecht[s] als richtsnoer op te vatten?
De geëiste maten moeten worden aan[]gehouden

44 Worden in het catalogus-systeem ordner[s] en laden door elkaar gebruikt door h[et] publiek?
Soort bij soort wordt geplaatst; beid[e] soorten zijn toegankelijk voor het publie[k]

45 Is air-conditioning gewenst of noodza[]kelijk?
Met de mogelijkheid van aanleg ma[g] rekening worden gehouden

46 Is het toegestaan een stelling te on[t]werpen door welker gebruik eenzelfd[e] aantal boeken op een kleinere vloeropper[]vlakte kan worden geborgen?
Verwezen wordt naar het gestelde o[p] blz. 17 sub 17 van het Prijsvraagpro[]gramma

47 Moeten t.a.v. de in artikel 5, 3e li[d] genoemde panelen ook bepaalde afme[]tingen worden aangehouden?
Maximaal 75 x 122 cm

Leeuwarden, 13 december 1957.

Namens de Jury:

Ir. A. J. van der Steur b.i., Voorzitte[r]

Ir. D. Tuinstra b.i., Secretaris.

laandblad, opgericht door het Genootschap ,,Architectura
t Amicitia'' in samenwerking met de Koninklijke Maatschappij
ot Bevordering der Bouwkunst Bond van Nederlandsche
rchitecten B. N. A. Orgaan van het Genootschap A. et A.

edactie Secretariaat: Herengracht 406, A'dam-C., Tel. 36186

itgave en Administratie: G. VAN SAANE, Herengracht 406
msterdam-C. - Telefoon 36186 - Postrekening 681.31.

FORUM

maandblad voor
architectuur en
gebonden kunst

12
1957

waalfde jaargang No 12 december 1957

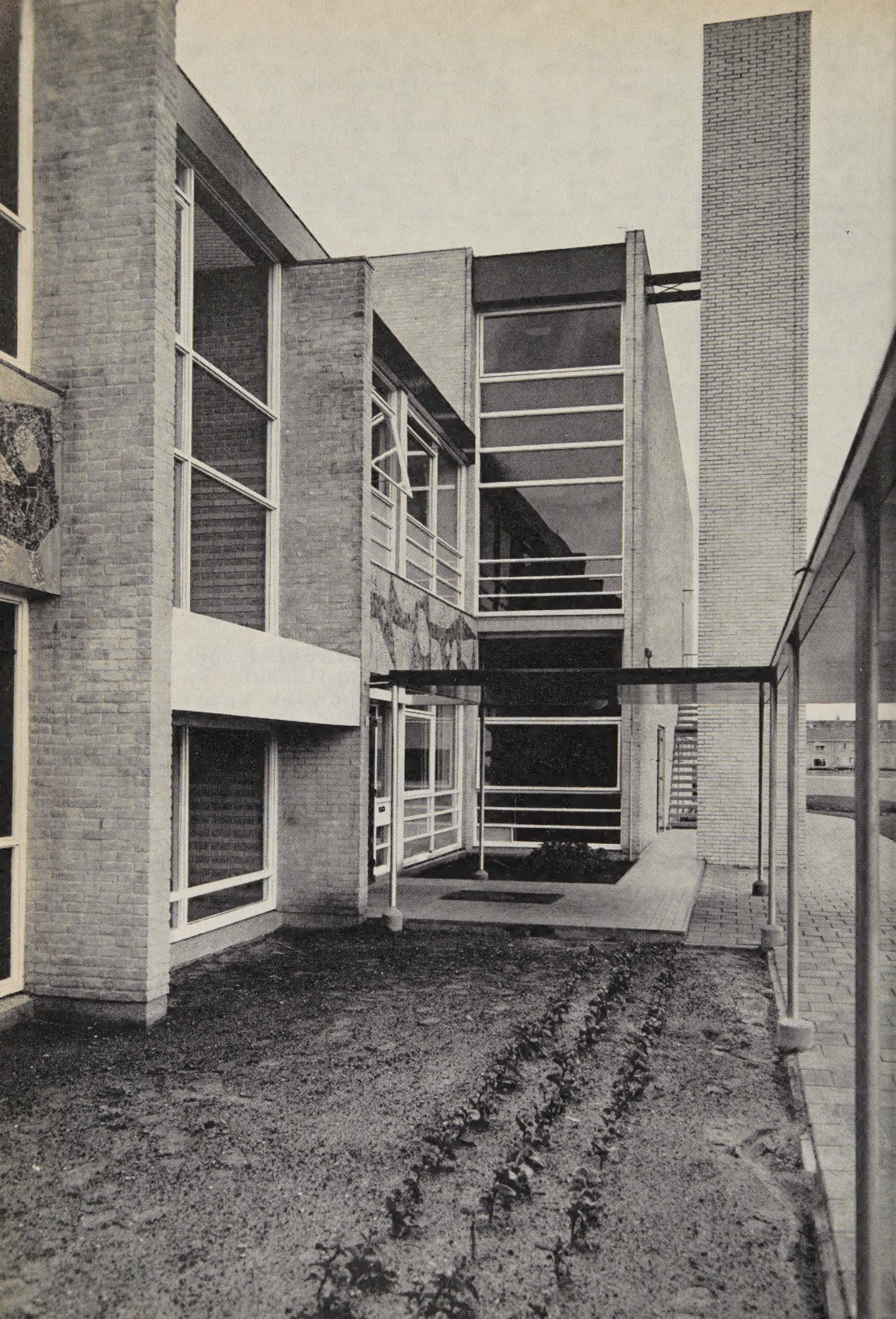
nhoud van dit nummer:

p de omslag: Detail van de kleuterschool te Meppel

ypografische vormgeving: G. Boon, Architect

e foto's zijn van:
c. ten Broek: pag. 450 boven, 451
lkers: pag. 434, 435
rtland: pag. 450 onder
thur Köster: pag. 458/460
d'Oliveira: pag. 448, 449, 452, 453
blikam: pag. 438 t/m 447, 456, 457
overs: pag. 454, 455

ORUM'' verschijnt met 12 nummers per jaar
onnementprijs *f* 24.— per jaar
anco per post bij vooruitbetaling te voldoen
or België Frs. 400.—
ijs van dit nummer *f* 2.50/B.frs. 40.—

Uit de kring van onze lezers komt dikwijls de wens naar voren, dat op de door ons opgenomen architectonische werken onomwonden kritiek wordt uitgeoefend. Men acht het noodzakelijk, dat een blad als „Forum" niet volstaat met de publikatie van werken, die door de redactie van zodanig belang worden geacht dat er uitvoerig aandacht aan wordt besteed, maar dat dit werk ook in het kader van de huidige ontwikkeling wordt besproken.

„Forum", zo zegt men, mag niet een plaatwerk worden, doch dient weer te geven wat er op het ogenblik onder de Nederlandse architecten leeft. Een te conventionele en voorzichtige wederzijdse appreciatie voert tot gebrek aan inzicht ten aanzien van hetgeen bereikt is en voor hetgeen bereikt kan worden.

Hoewel wij de zienswijze van dat deel van onze lezers kunnen billijken, stuiten wij ten aanzien van deze kwestie steeds weer op de moeilijkheid dat een door ons gemaakte keuze niet altijd de volle goedkeuring van een door ons gevraagde medewerker kan verwerven, waardoor dus een tegenstelling tot uiting komt tussen onze zienswijze en die van de criticus.

Het is ons vooral opgevallen, dat instructieve kritiek, wat de formulering betreft, vaak moeilijkheden baart en dat die formulering dikwijls in scherper bewoordingen is gesteld dan wij wel zouden wensen. Niettemin achten wij het verantwoord zo nu en dan vooral jongeren gelegenheid te geven om te zeggen wat zij ten aanzien van de oudere generatie op het hart hebben en zo vragen wij — in de overtuiging dat de lezers, zowel als de architecten van wie wij werk in dit nummer hebben opgenomen, ons streven zullen waarderen — aandacht voor een beschouwing van één onzer jongere collega's.

De redactie

Beschouwing bij de publikaties

D. C. Apon

Een van de redenen die aanleiding geven tot een antwoord op de vraag, waarom er van jongere zijde zo weinig reactie volgt op de beweging in de architectuur van de laatste tijd, is, naar ik geloof, te zoeken in het feit, dat er te veel wordt geschreven en gesproken op grondslagen, die een architect vreemd zouden moeten zijn.

De polemieken en discussies op deze zo gewoon geworden basis bevestigen het vermoeden, dat het architectuur-patroon door ons tot een oppervlakkigheid is teruggebracht.

Het zijn de visuele verliefdheden, die we namen hebben gegeven, terwijl we de betekenis van die namen aan andere dingen hechten dan waaraan ze in werkelijke zin toebehoren.

Daardoor ontstaan vaagheden — nieuwe organische vondsten — en de verwondering dat zo een vondst betekenis kan hebben. We noemen het visuele ervaring, die een wetmatigheid wordt door gewoonte, en ontdekken een nieuwe esthetiek.

Wanneer ik rondom mij hoor zeggen en lees, dat de mens zijn omgeving laat bepalen door een samengaan, een binding, van tijdelijke functies, heb ik daarmee wel één van deze vaagheden aangeraakt.

Met deze soort grondstellingen is het mogelijk een verschil in opvatting tot uitdrukking te brengen, zonder zelf te weten, dat we een eind op weg zijn aan te tonen, dat we niet begrijpen waar het in de architectuur om gaat.

Wanneer we het zoeken naar architectuur baseren op een oppervlakkig vorm-oordeel, ontwikkelen we aldus een oppervlakkig architectuur-patroon. En dat is een gewoonte geworden, die velen vaak met verwondering beluisteren, omdat deze negatieve beweging onvruchtbaar en dus zonder waarde is.

links *Detail van de gevel van de Rijkskweekschool te Meppel*

Garage met bovenwoningen te Groningen

Architect K. G. Olsmeijer

Wat we op dit moment vaak als architectuur moet ervaren is niets meer dan een ontwikkeling van spa ningen tot de sensatie van tegenstellingen als: hoo laag, zwart, wit, recht, scheef, jij, ik, hol, bol, wel we verheffen tot een gewoonte-vorm en daarmee on grenzen zo nauw trekken dat geen ontwikkeling me mogelijk is en we op hetzelfde moment een schaallo illusie vorm geven, die met het wezen van archite tuur niet zo veel meer gemeen heeft.

De beperkingen liggen in werkelijkheid daar wa het ruimte- en bouwtechniek betreft; omstandighede die bepalend zijn.

Het blijkt nu dat deze beperkingen niet aanwe zijn wanneer we ons vak niet beheersen en verheffen allerlei facetten tot persoonlijke hoo zaken — ja, we maken er theorieën van. Op niveau is discussie onvruchtbaar.

Nieuwe ontwikkelingen in architectuur ontsta niet wanneer de één de ,theorie' van de ander strijdt. De ontwikkeling, die wij architectuur noem is er één van onszelf om te komen tot besef wezenlijke waarden.

Het is niet zo moeilijk om mooie of lelijke ding te zeggen van wat vandaag in onze omgeving v architectuur wil doorgaan. Ik heb dan ook getra mij te bepalen tot de ontdekking van essenties in waarschijnlijk vanuit deze zienswijze door de reda van „Forum" gekozen werken.

Vaar die o.a. in het object: Garage ‚Century' aan et Kattendiep te Groningen te vinden zijn, is mij nduidelijk gebleven.

Als bedoeld is, dat de waarde van dit object moet vorden gezocht in de afsluiting van het Kattendiep f van het geheel als 3-dimensionaal massief ten pzichte van een te vormen plein, waarvoor men dus en gedeelte straatwand etc. „nodig" heeft, moet et mij van het hart, dat deze decor-achtige manier an bouwen toch echt wel schade doet aan de geachte, dat deling van ruimte essentieel kan zijn. Daarvan is hier natuurlijk geen sprake.

Een massief heeft als massief geen duidelijke waarle, wanneer dit ruimten suggereert.

Dat hier een concessie is gedaan aan een gedachte lie niet architectonisch is, is zonder meer te zien en n plaats van een samengaan van architectonische vaarden is hier een botsing gedemonstreerd met vornen, die de niet-vakman doet vermoeden, te doen te iebben met „moderne architectuur", omdat het opperlakkig gezien de taal spreekt, die dit vermoeden oet rechtvaardigen. Dat is het gevaar van plat, glas n beton.

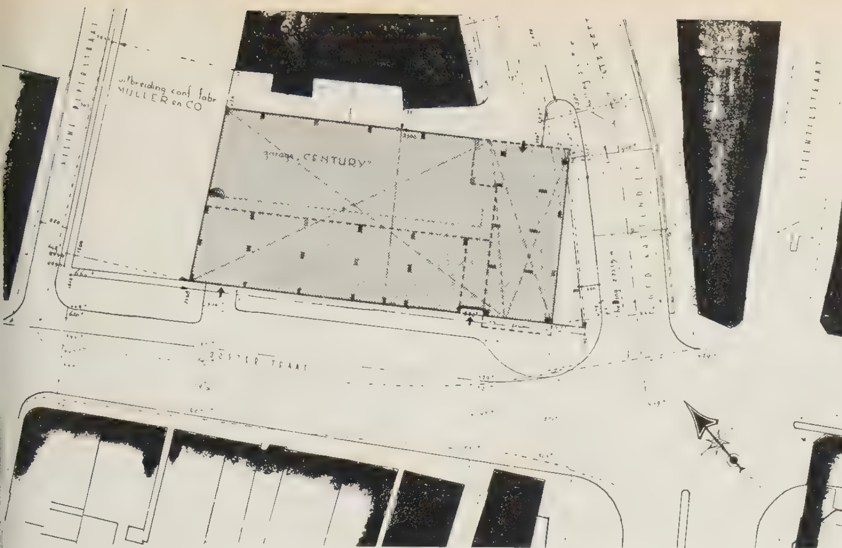
Heel anders is het met het complex scholen in Meppel. Wanneer we zouden afgaan op die oppervlakkige ormen, zou men haast geneigd zijn om in onze gangare taal te spreken van on-esthetisch. Echter, de vaarde die valt te beleven in de groepering van een omplex van ruimten met uiteenlopende gebruiksisen, en de ontwikking, dat dit in ons landschap nogelijk blijkt, geeft een gelukkig moment.

De resultaten, die ontstaan door de keuze van halscholen' met hun gegeven plasticiteit, zijn minder uidelijk te beleven in de bebouwing er omheen, vaardoor er schaalverschillen ontstaan en de indruk vordt gewekt dat dit complex meer kanten heeft.

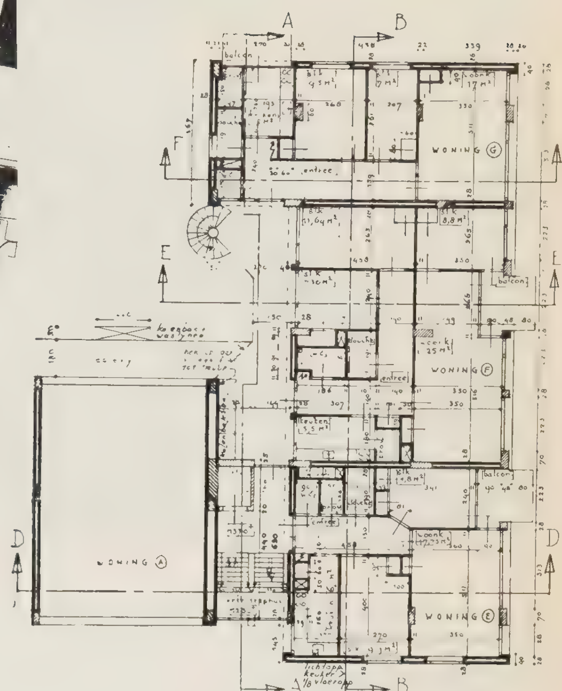
1e Woonlaag 1—300

Stalling garage 1—300

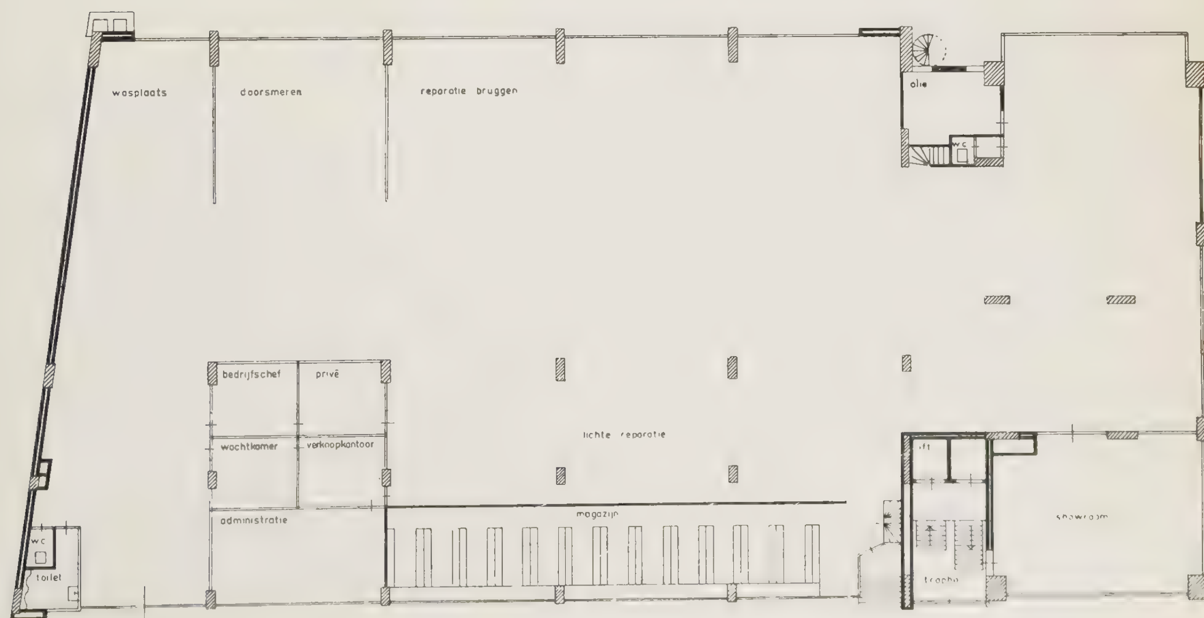
Situatie 1—1000

„Century" garage met bovenwoningen te Groningen

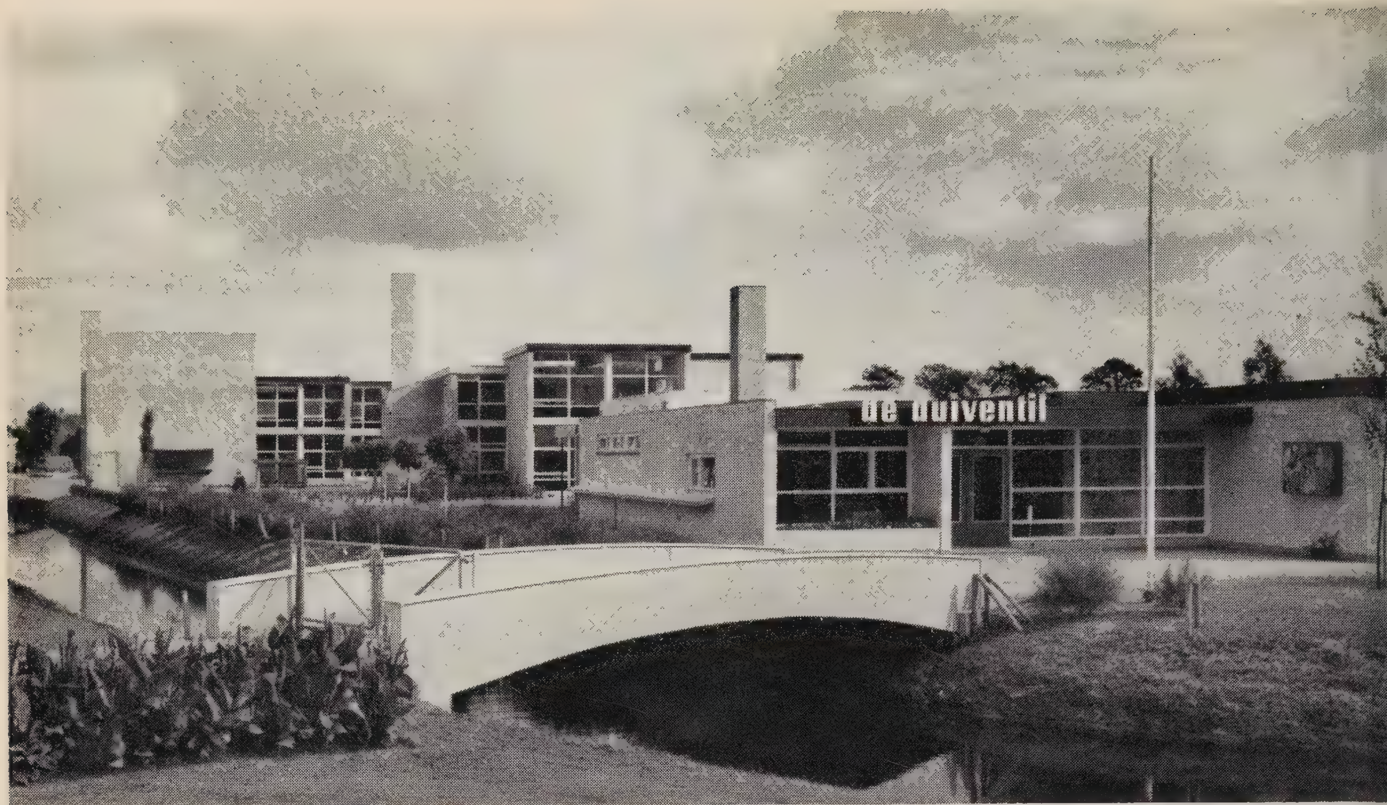

2e, 3e en 4e woonlaag 1—300

Reparatie garage 1—300

Scholencomplex te Meppel

Architectenbureau Maaskant

De manier waarop hier maat is gegeven aan de ruimten ten opzichte va elkaar, zowel binnen als buiten en zowel van binnen naar buiten en va buiten naar binnen toont een grote duidelijkheid, zodat er geen behoef bestaat dit complex af te meten naar de al of niet decoratieve opzet of d decoratieve toevoegingen.

Deze neiging is veel moeilijker te onderdrukken bij de volgende twee object — elk verschillend, terwijl toch beide zijn gemaakt met elementen va eenzelfde soort.

Het woonhuis te Amsterdam heeft bij het eerste aanschouwen een ong compliceerde plasticiteit, die is ontstaan vanuit de binnenruimten.

De omgeving moet nog ontstaan en dus is het moeilijk te zeggen of de plasticiteit de duidelijkheid in zich heeft, die het bedoelt.

De detaillering van het plan als totaal is bij nadere beschouwing toch w gecompliceerd — de kleurstelling enigszins onbegrijpelijk — echter, er is oo hier iets met de beschikbare ruimten gedaan, die dit woonhuis verheffen bove de schaalloze „architectuur-decors" in de directe omgeving ervan.

Het verbouwde pand De Bussy aan het Rokin te Amsterdam geeft ee mengeling van bewondering en verwondering over de mogelijkheden m elementen, die we op dit moment kunnen toepassen. Slechts een horizonta band, een vormloze knop en een bankje delen buiten en binnen.

De reeds aanwezige vlakken van de wanden, plafond en vloer maken d suggestie duidelijker, dat deze bepaling zo subtiel moest zijn, ook door d bewerking ervan.

De wijze van deling in gebruiksruimten maakt een grotere eenheid va het geheel.

De beschikbare ruimte zal hier deze eenvoud, als het middel van illusoi „onder"-bepaling op een uitgedacht of aangenomen matenschema, noo zakelijk gemaakt hebben. Het is in ieder geval niet direct te constateren e deze manier van werken noodzaakt de beschouwer tot studie om door h decor heen de beelding te ontdekken.

De machinefabriek Vapor te Breukelen heeft ditzelfde op een andere wijz Ik heb de indruk, dat het uitgangspunt van dit plan het programma geweest, waaruit maten voortkwamen, die de onderdelen kantoor en fabriek hal tot een rechthoekig massief als resultaat gaven, met als toevoeging w ondergeschikte ruimten.

De bewerking van de bepalende vlakken geven een aanduiding van e verschillende soort bepaling en een verschillende bouwmethode.

Een duidelijke ruimtelijke connectie is niet gemaakt. De ruimten onderling
bben dit niet en alleen de fabriekshal heeft het gedeeltelijk in de omgeving.
e tweeledigheid, die men er daardoor in ontdekt, doet het vermoeden ont-
aan dat de omstandigheden te beperkt zijn geweest.

tegenstelling tot het vorige werk is bij het huis in het Beatrixplantsoen te
otterdam een duidelijke deling gezocht in een te verwachten onduidelijke
ngeving, met elementen, die een eenvoudig gebruiksdoel hebben. Daarom
een juiste beoordeling van de situatie van dit huis nog mede afhankelijk
n de nog te bouwen omringende elementen.
De entree, de overgang van entree naar hal en woonruimte is bijzonder
ooi van maat. Voor wat betreft de bepalende werking der elementen van
e ruimten in het geheel beleefde ik hetzelfde als bij de halscholen in Meppel.

ok het huis „Van Stockum" heeft een duidelijke plaatsing in de situatie.
e wijze waarop men het huis benadert, de overgang naar de woonruimte en
erkkamer op verdieping-niveau en het verrassende contact van hieruit met
e buitenruimte is een belevenis apart. Evenals het vorige huis is hier een
nvoudig en duidelijk plan, voor wat de bepalingen betreft, zodat de enkele
ecoratieve details de bedoeling van het geheel niet schaden.

ks *Overzicht van het complex; v.l.n.r. Rijkskweekschool, Lager Onderwijsschool*
n Kleuterschool onder *Doorkijk tussen L.O.school (rechts) en Kweekschool*

Kleuterschool
„de Duiventil"

W. F. Jonkmanschool
voor Lager Onderwijs

cholencomplex Meppel

ks *Gymnastiekgebouw met Kweekschool*

Wanneer ik van deze gelegenheid gebruik maak zou ik, concluderende uit deze manier van beschouwen, een vraag willen beantwoorden, die meermalen in het openbaar werd gesteld door Rietveld, Van Tijen, Oud, Vriend e.a.: „Wat willen de jongeren nu eigenlijk?"

Wel, achter die ogenschijnlijke knapheid van ons is veel oppervlakkigheid. Dat blijkt nu wel.

Maar ik heb wel zekerheid, dat we ons meer bewust worden, dat die vraag ieder verplicht de wezenlijke waarden van ons vak te ontdekken.

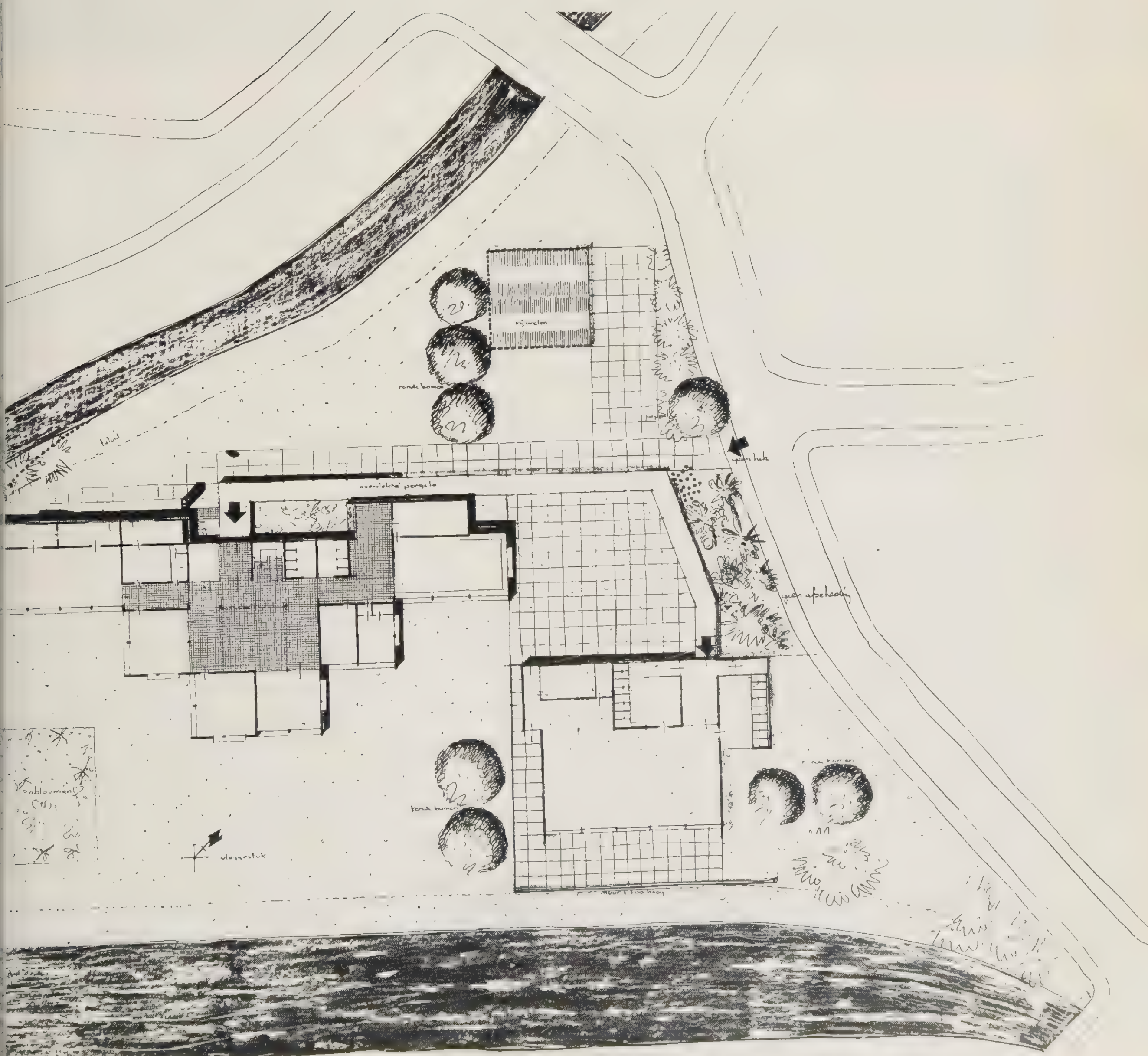
Dat zou kunnen betekenen dat we ons vak groter zien, dan Van Tijen schijnbaar van ons wil in zijn polemiek met Bakema (zie „Forum" No. 6/1957, pag. 167 vv). Het betekent in ieder geval dat we de grenzen niet zonder meer willen trekken rond een bepaald facet.

De ontwikkeling van deze bewustwording is niet een kwestie van vandaag of morgen. In deze groei zullen de mogelijkheden zo vele zijn, dat we ons zullen moeten beperken tot eenvoudige architectonische middelen.

En als het nu een moment zo is dat Oud angstig wordt bij het zien van „Stijl-invloeden" dan heeft hij gelijk wanneer zijn angst is gebaseerd op die bedoelde oppervlakkigheid. Ik weet echter, dat er een zoeken is om met eenvoudige middelen te komen tot een algemene architectuur.

Dat de ontwikkeling daartoe voor het oog aansluit bij wat men noemt beïnvloeding door een voorbij zijnde „Stijl-periode" is niet beangstigend, omdat het geen directe navolging maar een ontwikkeling vanuit onszelf is.

Ik vraag U verder te willen aannemen, dat we in onze ontwikkeling wel zover zijn dat we niet zullen blijven steken in populaire verhalen over functionele kleurtoepassing.

Rijkskweekschool *Gymnastiekgebouw*

Scholencomplex Meppe

links en rechts *Rijkskweekschoo*

Scholencomplex Meppel

inks boven *Kweekschool* onder *Gymnastiekgebouw*
nder *W. F. Jonkmanschool voor Lager Onderwijs.*
Majolica mozaïek en muurplastiek van Louis van Roode

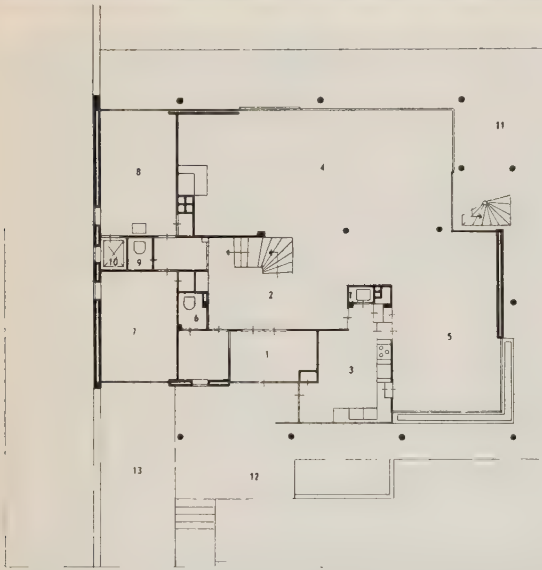

Scholencomplex Meppe

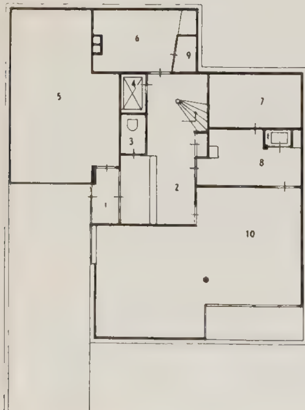
Exterieur en interieurs van de Kleuterschool „d Duiventil"

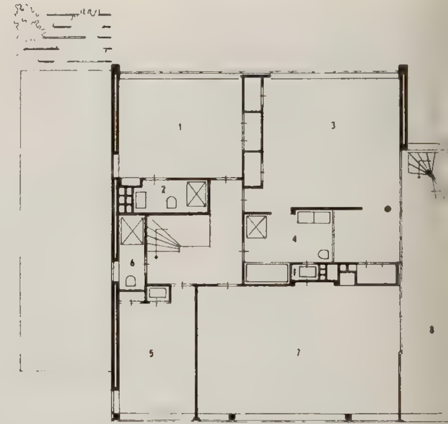

Begane grond 1—300

Souterrain

Verdieping

Begane grond

1 entree
2 hal
3 keuken
4 woonkamer
5 eetkamer
6 w.c.
7 zitkamer
8 slaapkamer
9 w.c.
10 douche
11 terras
12 beeld
13 afrit naar garage

Verdieping

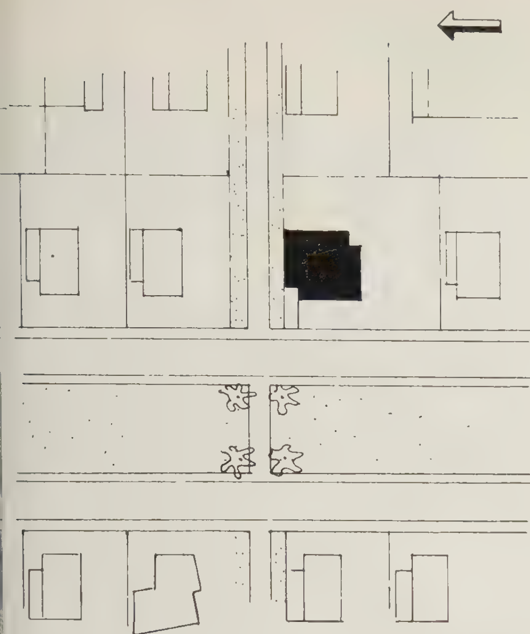
1 slaapkamer
2 douchekamer
3 slaapkamer
4 badkamer
5 slaapkamer
6 douchekamer
7 herenkamer
8 loggia

Souterrain

1 entree
2 hal
3 w.c.
4 douche
5 garage
6 stookruimte
7 bergruimte
8 wasruimte
9 pomp kelder rioleri
10 kamer

Huis aan de Minervalaan te Amsterdam

Arch. M. Kamerling

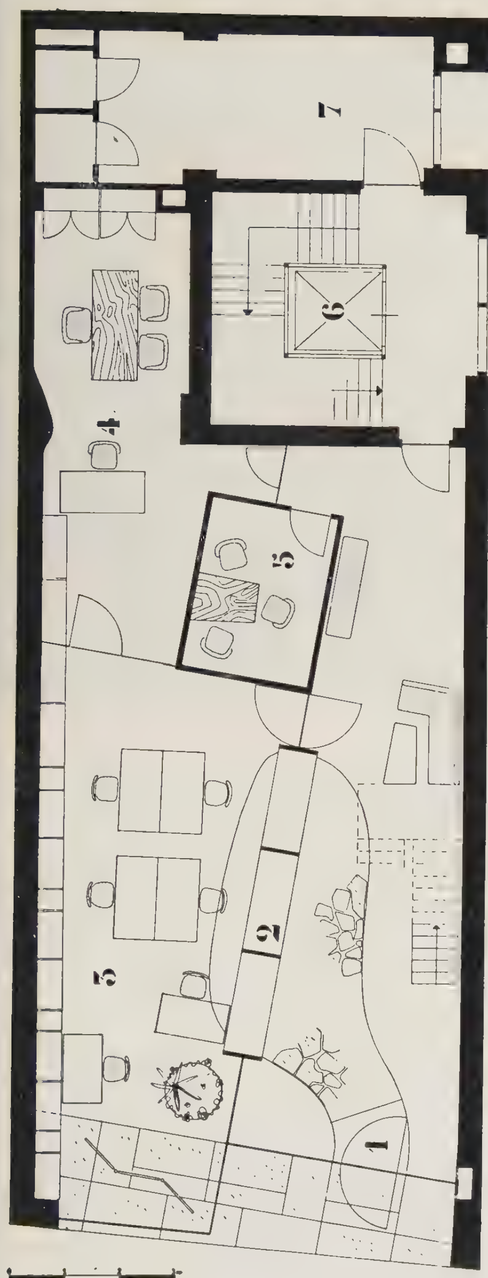
Situatie 1—1500

Oude toestand

Verbouwing parterre kantoor Drukkerij J. H. de Bussy aan het Rokin te Amsterdam

Arch. K. L. Sijmons Dzn

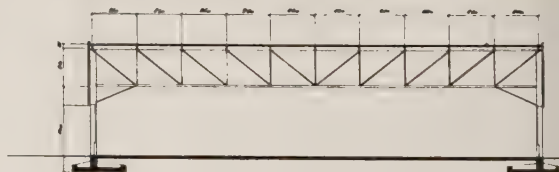
1 entree
2 balie
3 kantoor
4 vergaderruimte
5 spreekkamer
6 trappenhuis met lift
7 portaal

„Vapor" fabriek te Breukelen

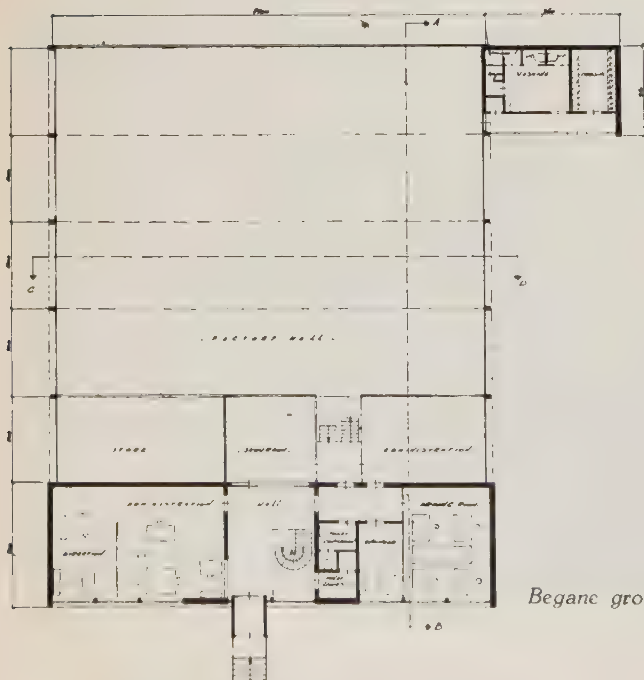
Arch. J. J. van der Linden

Doorsnede C—D

Doorsnede A—B

Begane grond

Verdieping

Situatie

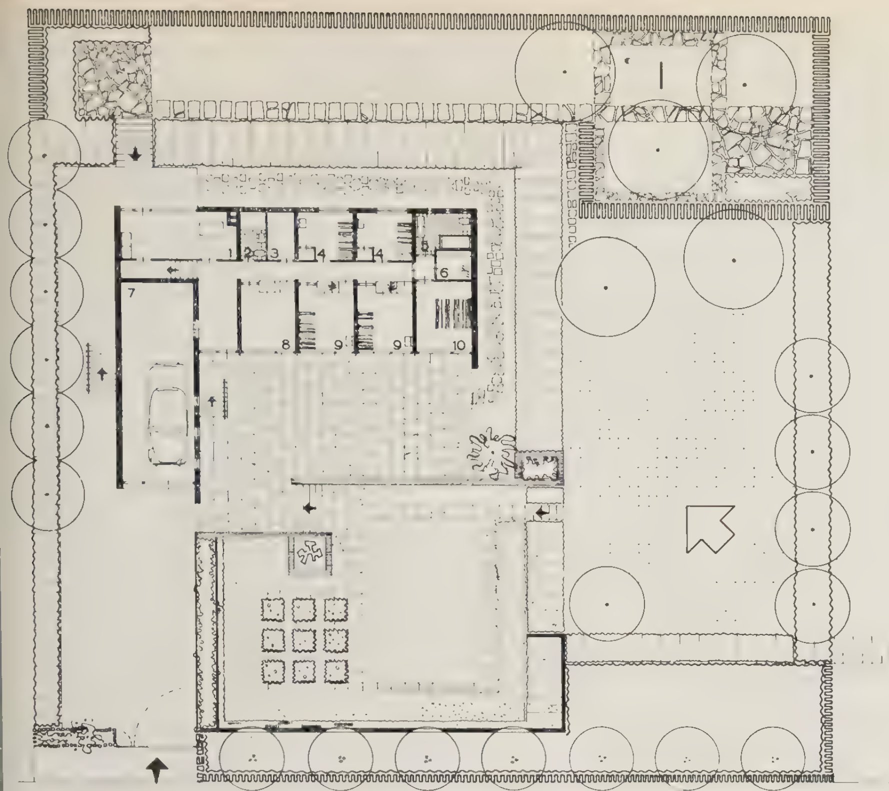

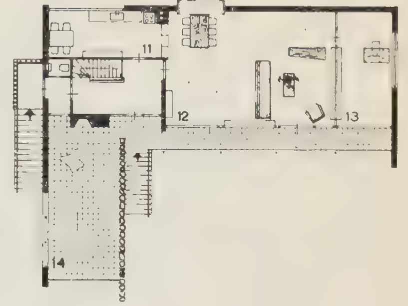
Huis te Hillegersberg

Arch. E. F. Groosman

Plattegronden 1—400

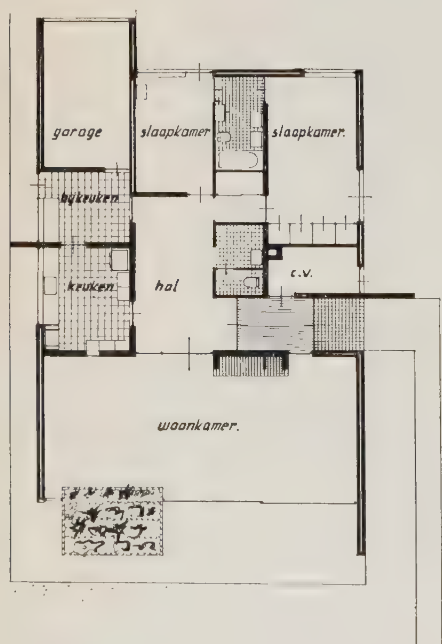
Begane grond

1 bijkeuken
2 douche en toilet
3 berging
4 slaapkamer
5 badkamer
6 kast
7 garage
8 speelkamer
9 slaapkamer
10 slaapkamer

Verdieping

11 keuken
12 woonkamer
13 werkkamer
14 dakterras

Huis te Hillegersberg
Architectenbureau Maaskant

Hout in het congresgebouw te Berlijn (Interbau)

R. Blijstra

Het congresgebouw te Berlijn, ontworpen door de Amerikaanse architect Hugh Stubbins heeft van buiten iets weg van een gevaarte, dat de ijverige lezer van „science-fiction" zich op Mars of op één of ander planeet ver in het Melkwegstelsel of misschien ergens daarbuiten zou kunnen voorstellen. Het geeft de leek een gevoel van spanning: daar gaan we dus naar toe, naar dat internationale, dat kosmische, naar die overspannen eerzucht, welke de film en de tijdschriften gewijd aan speculaties over de toekomst, ons voorspiegelen.

Er gaat ontegenzeglijk iets uit van dit gebouw, al zou men dat vreemde dak met enige goede wil ook kunnen vergelijken met een dameshoed, ontworpen door een mathematicus en al is het hele geval toch minder zuiver en overtuigend dan de hal van Novicki, die in Raleigh staat.

Zo is het wellicht in argeloze achteloosheid vrij goed gekarakteriseerd: het is een modieus bouwwerk, dat de romantiek in strakke lijnen weer binnensmokkelt.

Daar is misschien niets tegen, zij het ook dat van binnen de indruk verwarrend is, omdat men allerlei hoekjes en gaatjes aantreft, welke men niet thuis kan brengen of althans bepaald ziet door een aan die vorm dienstbaar gemaakte constructie.

Zijwand van de aula. Essestroken in verschillende profileringen.

Zo, achterdochtig determinerend, gelijk het een nuch-
ter geboren bewoner van onze delta betaamt, liep ik dus hoogst onwennig en ietwat brommerig door dat imponerend décor. In gedachten liet ik mijn hand langs een wand glijden en voelde ineens iets vertrouwds: het was de houten lambrizering van de congreszaal, een strokenreeks van achteroverleunend essehout, die daar ongetwijfeld uit akoestische overwegingen was aangebracht. De droom van een gemechaniseerde wereld, waarin wij beton en plastic gaan beminnen, viel even weg en ik bedacht, dat de onmiskenbare sfeer van weelde, van bijna overdadige rijkdom, welke in dit gebouw heerst, veroorzaakt wordt door het gebruik van hout. Hout is luxe, dacht ik met schrik, hout is luxe geworden, omdat het zijn eigen tijd neemt om te groeien, omdat we het niet kunnen maken. Maar we zullen het altijd nodig hebben, omdat we ons anders eindeloos kosmisch, maar ook eindeloos kaal zullen voelen.

rechts *Jaloeziewand van de toneelzaal in Frans notehout. Het daglicht kan in deze stand binnenvallen.*

nder *Aula met podium. De wanden zijn in donker essehout, het podium in licht iepehout uitgevoerd.*

De achterwand van de aula met cabines voor de technische diensten. Om akoestische redenen staat deze wand scheef en is hij bekleed met gegroefd triplex.

Boekbespreking

Paulhans Peters *Blumenfenster*
G. D. W. Callwey, München 1957 prijs ing. *f* 13,10

Op dezelfde aantrekkelijke en vakkundige wijze uitgegeven als „Schulen im Grün" en „Kinderspielplätze" heeft de uitgever met dit boek van 90 bladzijden, waarvan 30 bladzijden tekst en 60 pagina's foto's, wederom een goede bijdrage geleverd aan een serie actuele onderwerpen, die in de ontwikkeling van stedebouw en architectuur een belangrijke plaats zijn gaan innemen.

In dit boek wordt met zeer duidelijke tekeningen en goede foto's getoond, dat de vroegere vensterbank met enkele potten bloemen en planten in de hedendaagse architectuur is uitgegroeid tot gehele plantenverzamelingen binnenshuis.

Het eerste deel van de tekst behandelt in de hoofdstukken „Einleitung" en „Form und Grösse" meer algemene problemen en voorbeelden van toepassingsmogelijkheden: „Moderne architecten streven naar een nauwere relatie in de woningbouw tussen natuur en menselijk leven, in fabriek en kantoor naar een verandering van de uitsluitend zakelijke en doelmatige sfeer in een meer menselijke." In het laatste milieu is de bewoner (employé of arbeider) meer de passieve toeschouwer van het ritme van groeien en bloeien. In de woning wordt hij er actiever bij betrokken door de verzorging van de planten. De bouw van het „bloemenvenster" — men kan mijns inziens beter spreken van plantenraam, omdat vooral de decoratieve bladplanten en klimplanten tegenwoordig overheersen — is niet slechts een constructieve, doch vooral een botanische opgave. Van belang is voor sommige plantensoorten (waarvan achterin een lijst opgenomen is met vermelding van standplaatsvoorwaarden en verzorging) de oriëntering van het raam en of het raam tot de ruimte van de woonkamer behoort of daarvan afgescheiden is, zodat aparte regeling van warmte, vocht en lucht nodig is. En er is het probleem van de centrale verwarming.

Het begrip „bloemenvenster" is bijna niet te begrenzen. Zijn vorm reikt van de verbrede vensterbank via erker naar de zgn. wintertuin of miniatuur orangerie achter een van vloer tot plafond reikende glaswand. Er zijn dus twee hoofdvormen: ten eerste naar de kamer open plantenramen en ten tweede aan alle zijden gesloten plantenramen. De eerste vorm wordt tegenwoordig het meest gebouwd, de planten behoren dan direct tot de woonruimte. Bij de tweede vorm is er enigszins het hinderlijke gevoel van een barrière, doch de dan nodige aparte regeling van warmte, vocht en lucht maakt het ook mogelijk, dat de planten in een goede atmosfeer kunnen leven.

Er worden voorts onder andere richtlijnen gegeven over de hoogte van de borstweringen, die verschillend zijn voor de ruimte, waarin men hoofdzakelijk zittend verblijft, zoals woonkamers, wachtkamers, restaurants en voor de ruimte, waarin men doorloopt of wandelt, zoals corridors, wandelgangen, hallen en dergelijke. Maatgevend is ook de bereikbaarheid van de planten (water geven).

Het tweede deel van de tekst, evenals het eerste deel, ondersteund door zeer vele uitstekende constructiedetails, legt de nadruk op de bouwkundige aspecten. Deze hoofdstukken behandelen o.a. de dakafdekkingen van uitgebouwde plantenramen, de bescherming tegen breuk van buiten, de constructies om schaduw te krijgen, zoals markiezen, jalouzieën, rolluiken, de regeling van het klimaat, de constructie van de bakken in de vloer, het glas.

Het boek richt zich voornamelijk tot architecten en opdrachtgevers. Door de wijze waarop het is opgezet, voorziet het stellig in een grote behoefte. Wanneer men thans aandachtig de vele foto's beziet van uitgevoerde plantenramen, dan blijkt daaruit, dat dit onderdeel zo'n belangrijk element is geworden in plattegrond en interieurruimte — en ook in de gevel! — waardoor er sprake kan zijn van een nieuw architectuurprobleem. En zeker heeft het moderne plantenraam ook consequenties in verband met de relatie tussen binnen- en buitenruimte. Enerzijds zijn door de grote ramen en glaswanden tot op de vloer de mogelijkheden voor toepassing van een groter plantenelement in het interieur als vanzelf gegroeid. Op deze wijze is aan de leef- en werkruimte voor de mens ongetwijfeld een waardevol accent toegevoegd. Anderzijds zitten er natuurlijk ook weer „gevaarlijke" kanten aan dit verschijnsel, omdat men geneigd is te gaan overdrijven, hetgeen door sommige foto's reeds duidelijk aangetoond wordt.

Hoe goed de bedoeling van het boek moge zijn, t.w. de uitstekende bouwkundige voorlichting en door middel van foto's te laten zien welke mogelijkheden het interieur heeft door een natuurlijke rijkdom van planten, toch krijgt men de indruk, dat tegelijkertijd het gevaar van een modeverschijnsel niet denkbeeldig is en dat modieuze bijbedoelingen zullen gaan overheersen. Met een gezond verlangen naar levende natuur heeft dit weinig meer te maken. Sommige foto's wijzen mijns inziens regelrecht in de richting van een nieuwe vorm van interieurkitsch: de (tropische) natuur misbruikt als decoratie zonder meer.

De oorspronkelijke bedoeling van het grote raam en de grote glaswand tot op de vloer is toch in de eerste plaats geweest: weidser uitzicht, meer licht en inniger contact met de buitenruimte, natuur en landschap. In plaats daarvan dreigen vele ramen dicht te groeien en raakt het contact met de tuin verloren.

Ook reeds door de aanwezigheid zelf van een plantenverzameling binnen, die zich juist in het grensgebied tussen binnen en buiten bevindt en die bovendien totaal anders is in soort en karakter dan de plantengroei buiten, kan het contact of wel evenwicht met de werkelijke natuur buiten verbroken worden. Daarom zal het van belang kunnen zijn plantenramen vooral daar te projecteren, waar wel een groot raam voor licht en zon nodig is, maar waar het uitzicht niet boeiend is, bijvoorbeeld wegens te dichte bebouwing of waar geen aansluitende tuin is. Bij vrijstaande bungalows met eigen tuinaanleg, zal de behoefte aan een tweede levend natuurelement in het interieur minder zijn en kan het plantenraam misschien beter juist niet in het hoofduitzicht op de tuin geplaatst worden. Plantenramen zouden vooral ook meer toegepast moeten worden in flatwoningen ter compensatie van het gemis aan direct contact met het groen.

Zowel om de positieve als om de negatieve kanten van dit nieuwe aspect, kunnen we blij zijn met de uitgave van dit boek. Het fotogedeelte kan daarbij, mits men dus dit met de nodige kritiek bestudeert, een aansporing zijn om het moderne interieur niet alleen met een levend element als decoratieve toevoeging te verrijken, maar ook daardoor een grotere integratie te bereiken in de architectuur van menselijk leven en natuur.

W. C. J. Boer

Clarence S. Stein, *Toward new towns for America, with an introduction by Lewis Mumford*
Uitg. Reinhold Publishing Corporation, New York, 1957 Geb. *f* 42,10.

In zijn voorwoord tot de herziene uitgave van ,,Toward new towns in America'', dat in 1950 verscheen meent Clarence S. Stein te kunnen constateren, dat het ,,beginsel van Radburn'' een grote verspreiding heeft gekregen. Hij noemt Kitimat in Brits Columbia als een onmiddellijke afstammeling, Vällingby bij Stockholm als een voortzetting en Chandigarh als een plan, dat volgens dezelfde principes, maar dan gewijzigd in overeenstemming met de plaatselijke gebruiken, is ontworpen. Of in genoemde steden van een bewuste samenhang met Radburn sprake is, valt wellicht te betwijfelen, althans wat Vällingby en Chandigarh betreft, doch de vader van een idee ziet nu eenmaal graag kinderen om zich heen en we zullen Stein de voldoening over de overname van zijn denkbeelden maar niet misgunnen. Zijn opmerking is ook slechts terloops gemaakt: belangrijk in zijn boek is de historische ontwikkeling welke hij van de Amerikaanse tuinsteden geeft en waarin hij achtereenvolgens Sunnyside Gardens in New York (1924); Radburn, New Jersey, 26 km van New York (1928); Chatham Village, Pittsburgh (1929); Phipps Garden Apartments, deel van Sunnyside Gardens, New York (1931 en 1935); Hillside Homes, New York (1933); Valley Stream Project, Valley Stream even buiten de grens van New York City (1935); Greenbelt, Maryland, 20 km van Washington (1936); Greenhills, Ohio, 8 km ten noorden van Cincinnati (1935); Greenbrook dat niet gebouwd werd, New Jersey, 8 km ten westen van New Brunswick (1935); Greendale, Wisconsin, Milwaukee (1938); Baldwin Hills Village, Los Angelos (1941), behandelt.

Onder de invloed van Olmsted en zijn befaamd Central Park te New York, waarin de wegen voor verschillende soorten verkeer — in 1858 dus voetgangers en rijtuigen of ruiters — door middel van viaducten werden gescheiden en tengevolge van een bezoek aan de Engelse tuinsteden Hampstead, Letchworth en Welwyn, waardoor Stein een leerling werd van Ebenezer Howard en Raymond Unwin, ontwikkelde hij zijn eerste plannen. Van die plannen kon Sunnyside Gardens slechts een verbetering van het normale Amerikaanse huizenblok genoemd worden, terwijl Radburn evenmin een echte tuinstad werd, doch eerder een volgens de nieuwe opvattingen gebouwde voorstad, die economisch afhankelijk bleef van het nabij liggende New York.

Hij ging hierin vooral uit van de uitspraak van Aristoteles, die gezegd heeft, dat een stad zijn inwoners veiligheid en geluk moet verschaffen. Het woord veiligheid had echter in Steins geval niets te maken met bescherming tegen vijanden van buiten, maar sloeg op het steeds toenemende verkeer. Vol trots constateert hij, dat in dit opzicht al de volgens het beginsel van Radburn gebouwde steden aan de hoogste eisen volooen: in Radburn hebben gedurende de 20 jaar van zijn bestaan slechts twee dodelijke ongevallen op de weg plaatsgevonden. Dat het geringe aantal auto-ongevallen te danken is aan het plan kon men bewijzen door na te gaan hoe de situatie was in andere steden, welke volgens het Radburnbeginsel zijn gebouwd. In 1949, toen Greenbelt, Maryland; Greendale, Wisconsin en Greenhills, Ohio alle meer dan tien jaar oud waren, werd slechts één voetganger in een auto-ongeluk gedood, en wel in Greenbelt. In Greendale vond niet eens een ernstig ongeluk plaats en slechts één gebeurde er in dat jaar in Greenhills. Dat is een goed ,,gemiddelde'' voor vier steden met een bevolking van 2500 tot 7500 als men een vergelijking trekt met steden van ongeveer dezelfde grootte.

In 1945 waren er 1240 doden ten gevolge van auto-ongelukken in steden van 2500—10.000 in de Verenigde Staten en de verhouding van dodelijke tot niet dodelijke ongelukken was in deze steden 1 tot 30-35.

Behalve het principe van het gescheiden voetgangers- en rijverkeer gaat het Radburn-beginsel uit van de bouw van ,,superblocks'' met een doorlopende groenstrook tussen de huizen, scheiding van de verschillende soorten rijverkeer en rangschikking van de afzonderlijke huizen zodanig, dat de woon- en slaapgedeelten aan de groenstrook grenzen, de ,,dienstruimten'' aan de weg.

Het komt ons voor, dat aan het Radburn-beginsel, vooral voor zover dit de bouw van super-blocks en de aanleg van de in deze blokken liggende parken betreft, nog steeds in Europa, waar men met kleinere eenheden pleegt te werken, niet voldoende aandacht is besteed.

Dit werk, dat vooral ook weergeeft, wat de resultaten in de praktijk waren, lijkt ons dan ook van meer dan puur historisch-theoretisch belang.

R. E

Tentoonstelling Nieuwe Religieuze Kunst

In Delft zal van 27 januari tot 16 maart in het museum ,,Het Prinsenhof'' een tentoonstelling worden gehouden ,,Nieuwe Religieuze Kunst''.

Deze tentoonstelling heeft niet de bedoeling een overzicht van de religieuze kunst van deze dagen te geven, maar wil een representatie zijn van de wijzen waarop de hedendaagse mens aan zijn religieusiteit gestalte geeft in de kunst. Er worden werken getoond van Rouault, Manessier, Chagall, Nolde, Barlach, Jonas, De Haas en anderen.

Hoewel het hoofdaccent van deze expositie beslist niet op de kerkelijke kunst valt, laten verschillende werken (onder andere, ramen) toch zien hoe de profane kunst en de kunst in het kerkgebouw elkaar trachten te naderen, na een scheiding in het bijzonder sinds het impressionisme.

In de eerste dagen van deze tentoonstelling — 28, 29 en 30 januari — wordt in Delft een congres gehouden over ,,Nieuwe Religieuze Kunst'' waar Dr R. C. Kwant, Eindhoven; Prof. L. Vander Kerken, Leuven; P. R. Régamey o.p., Parijs, de voormalig leider van de Franse beweging ,,Art Sacré''; Drs J. H. Plokker, Leidschendam; Prof. O. Maurer, Wenen en Dr U. Rapp uit Würzburg zullen spreken. Gabriel Smit is de discussieleider.

Om aan het congres te kunnen deelnemen, wende men zich tot de congrescommissie van de Katholieke Studenten Vereniging ,,Sanctus Virgilius'', Oude Delft 57 te Delft, welke het congres en de tentoonstelling in ,,Het Prinsenhof'' organiseert.

14e Cobouw-prijsvraag

Verschenen is het programma van de studie-prijsvraag 1958 voor het ontwerpen van een
Bejaardencentrum
waarvoor *f* 750.— aan prijzen is beschikbaar gesteld door de hoofdredactie van ,,Cobouw''.

Deelneming is opengesteld voor iedere Nederlander.

Het programma is verkrijgbaar bij genoemde hoofdredactie, Postbus 1067, Den Haag.

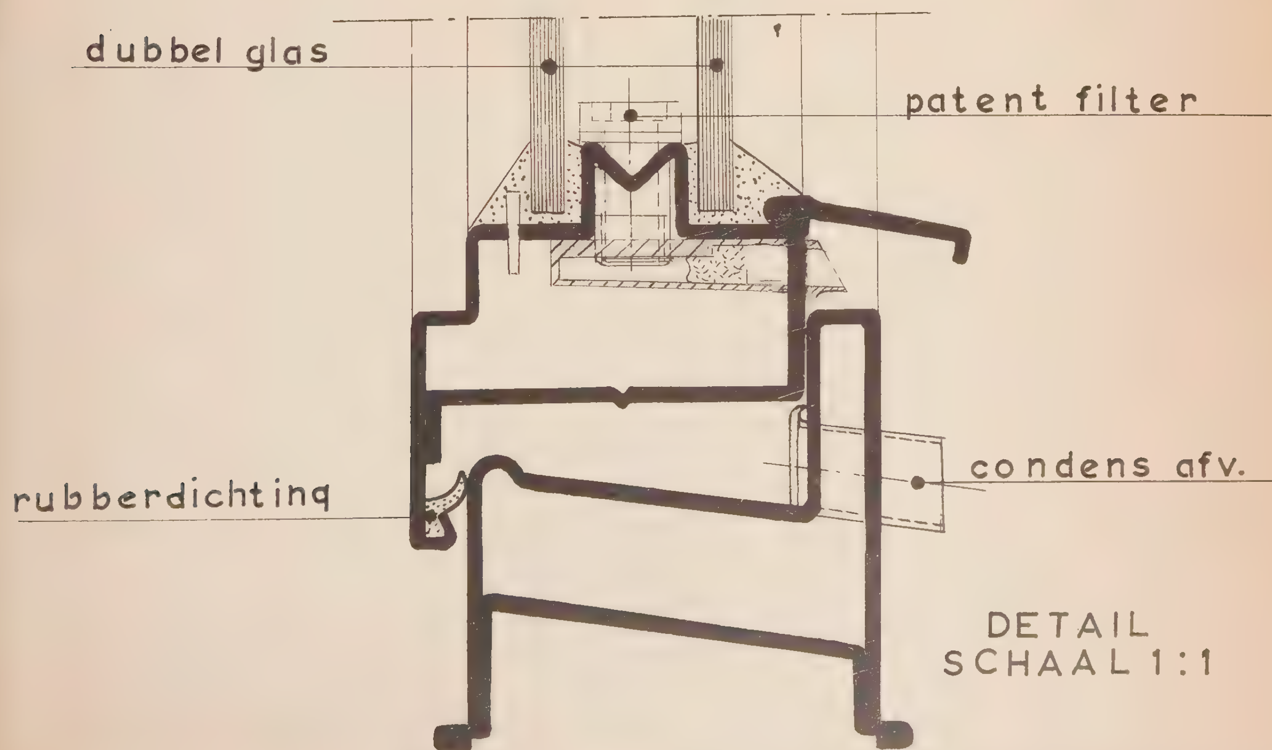
Inzendingen vóór of uiterlijk op 15 juni 1958.

De jury bestaat uit de heren J. J. Hornstra te Wassenaar, A. Komter te Amsterdam en W. Verschoor te Rijswijk, Z.H.

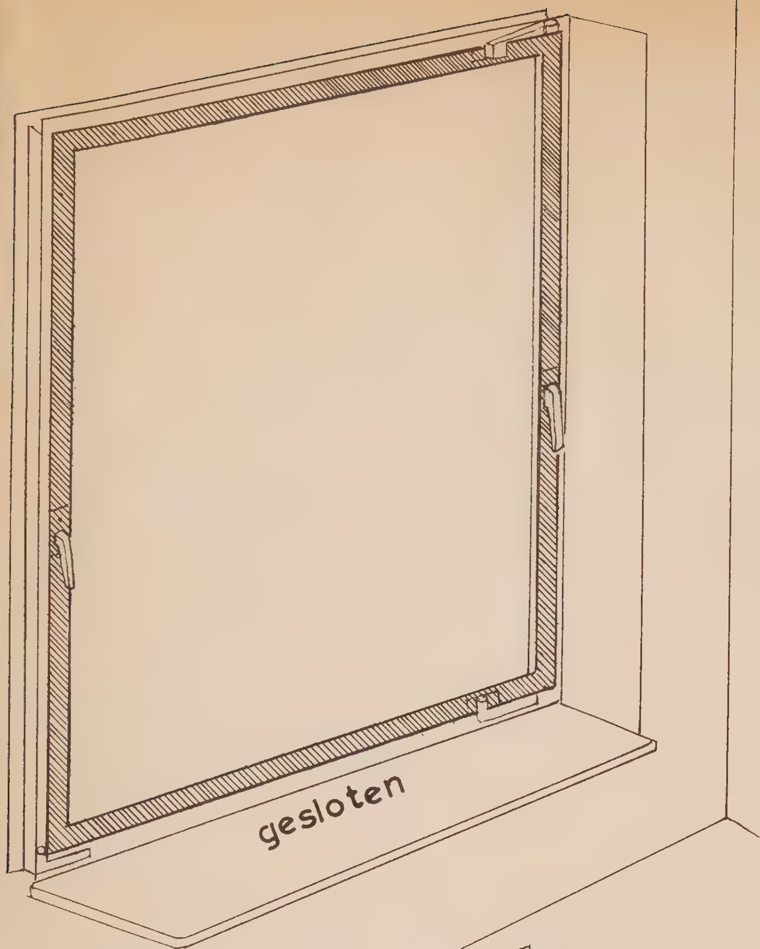
KAETHER RAAM

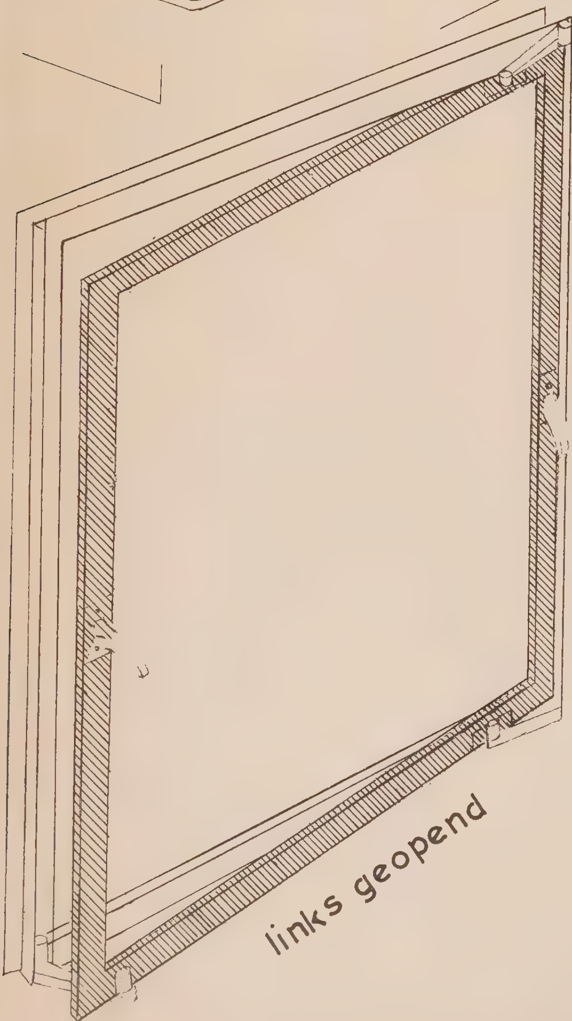
Nevenstaande afbeelding stelt een van de meest interessante mogelijkheden voor op het gebied van raamconstructies. Voordelen aan deze ramen verbonden:

1. Bij dubbele beglazing garantie tegen condensvorming door gepatenteerd filtersysteem.
2. Tochtdichte afsluiting door dubbele aanslag, extra rubberdichting en soliede hang- en sluitwerk.
3. Extra groot glasoppervlak – ook zonder roede-indeling – door kokerprofiel.
4. Roestwering met garantie door moffelprocédé.
5. Onuitputtelijke draai- en ventilatiemogelijkheden. Tochtvrije ventilatie!
6. Besparing van 15-20% op directe verwarmingskosten en bevordering van aangenaam woonklimaat. Toepassing bij zieken- en bejaardentehuizen, sanatoria, scholen, kantoorgebouwen en villabouw.

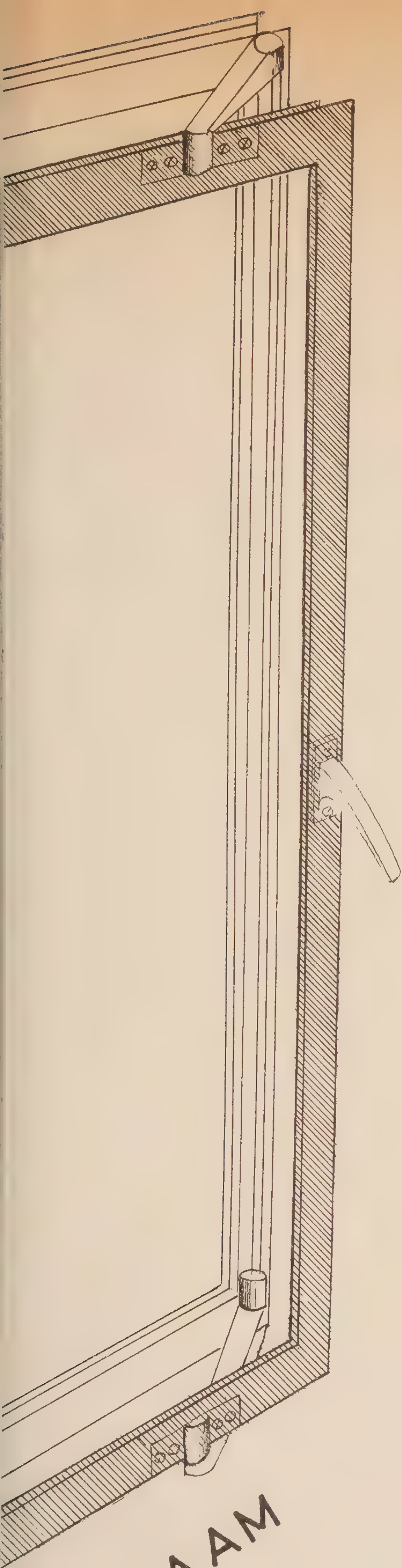

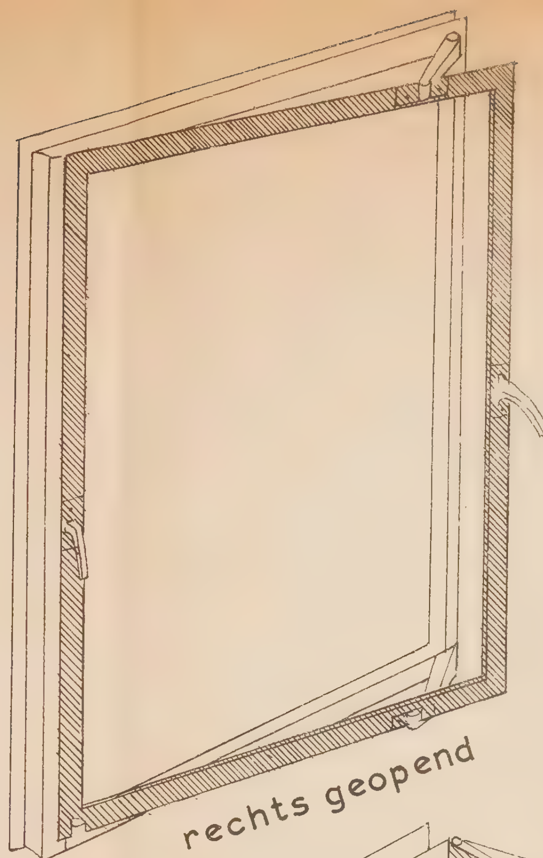
DETAIL
SCHAAL 1:1

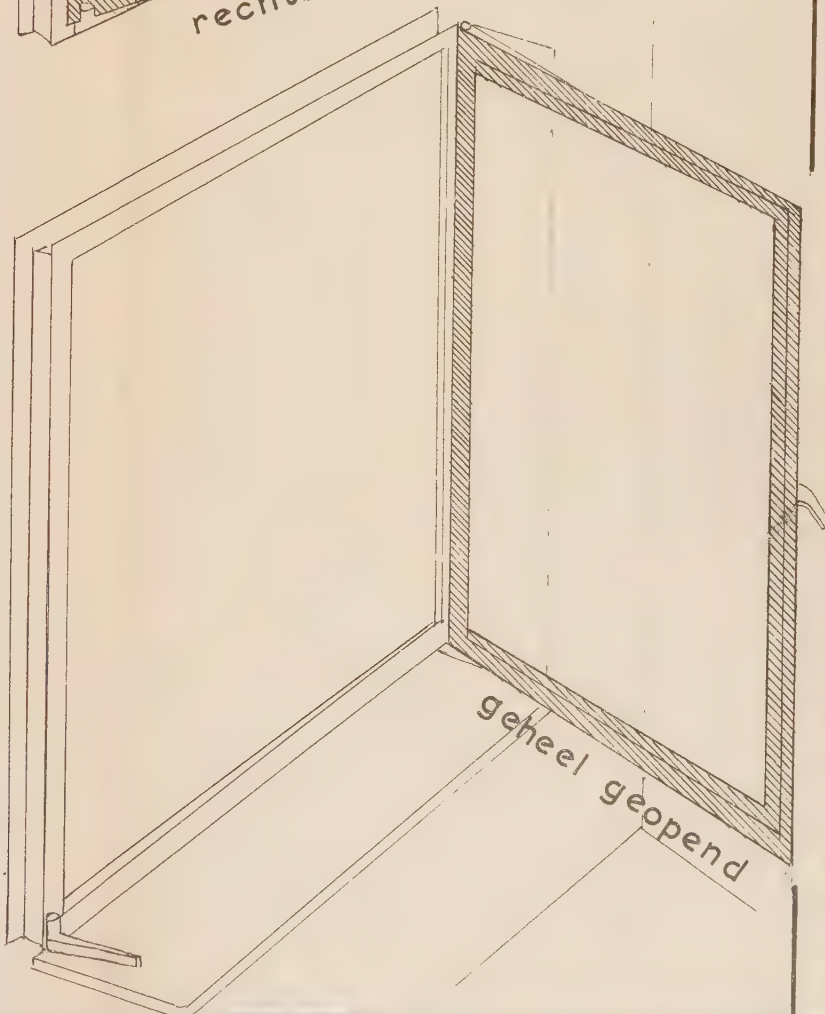

PAR

NV PROFIELBOUW

amsterdam sarphatistraat 54
tel. 740817 – 52975

VRAAGGESPREK MET DR. R. S. DANTUMA

Over het onderwerp:

Een methode om de weerstand van muurverven tegen reiniging te beproeven

Dr. R. S. Dantuma, verffysicus, is voorzitter van de Studie-kern Hechting van de Bond voor materialenkennis. Hij is lid van Corrosie-commissie IV, van de Commissie Verf op Hout van de Stichting Verftoepassing en van 2 Werkgroepen van de Vereniging voor Verfresearch. Voor de beproeving van de fysisch-mechanische eigenschappen van verven heeft hij o.m. ontwikkeld: Borstelapparaat voor reinigingsproeven, spankrachtapparaat, instelbaar afstrijkmes, snij-(kruisjes)apparaat, krastoestel, hagelapparaat, mechanische laagdikte-meter, diverse buiginstrumenten, kogelvaltoestel, hardheid-schommelapparaat, kleur-vergelijkingstoestel en een registrerend apparaat voor de bepaling van de verdampingssnelheid van vloeistoffen.

Vraag: Wat kunnen oorzaken zijn van vuilaanhechting bij muurverven?

Antwoord: Een met muurverf behandeld oppervlak staat in de praktijk dikwijls bloot aan verontreiniging door aanraking met vuile handen, schoenen en andere voorwerpen. Bovendien kan zich in een rokerige atmosfeer aanslag op de verf afzetten. In al deze gevallen gaat het uiterlijk van de verflaag in esthetisch opzicht achteruit. Het is wenselijk, dat de aanhechtende materie, het vuil, zonder bezwaar verwijderd moet kunnen worden. Dit kan geschieden met behulp van een reinigingsmiddel, waarin het vuil oplost — of geëmulgeerd wordt.
Bij deze reiniging mag de verf niet worden aangetast. Dit kan voorkomen worden door: ten eerste, het gebruik van reinigingsmiddelen, die het met zorg gekozen bindmiddel en pigment in de verflaag, ook bij enigszins langdurig contact, niet chemisch aantasten. En ten tweede, door de verf zó samen te stellen, dat deze weerstand biedt aan de mechanische bewerking met het gebruikelijke schoonmaakgereedschap (spons, borstel etc.).

Vraag: Waaraan ontleent een muurverf de hoedanigheid, goed te reinigen te zijn?

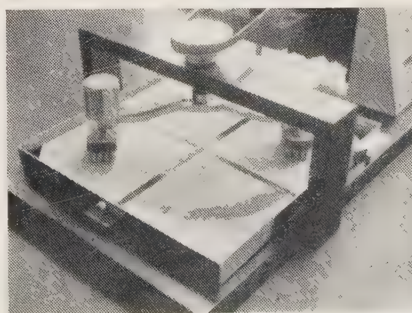
Antwoord: De verf dient resistent te zijn tegen de normale, soms vrij ‚zware' reinigingsmiddelen, die vaak door onkunde in ondoelmatige concentratie worden toegepast. Meestal zijn deze schoonmaakmiddelen in vloeibare vorm — zeep + water, verdunde ammonia e.d. Het hoofdbestanddeel bestaat vaak uit water.
Het is bekend, dat water praktisch alle verven kan binnendringen. Al duurt het meestal uren of dagen, voor een verflaag verzadigd is met water, tóch moet er rekening worden gehouden met het feit, dat in een korte schoonmaakperiode het oppervlak van de verflaag iets van het vocht (en evt. andere bestanddelen van het reinigingsmiddel) opneemt en daardoor zachter wordt — iets zwelt. Hoe langzamer dit zwelproces plaatsvindt, des te beter zal de verflaag, die in droge toestand uiteraard behoorlijk hard is, weerstand bieden aan de mechanische krachten, welke daarop worden uitgeoefend bij het wassen, of borstelen. Een zachtgeworden bovenlaagje zal tegen een harde borstel niet bestand zijn en een ietsje ‚beschadigd' worden; na droging van de reinigingsvloeistof blijft de schoongemaakte plek dan zichtbaar door streepjes, glansvermindering e.d. De mechanische resistentie van de verflaag in ‚benatte' toestand moet daarom zodanig zijn, dat men de schoongemaakte plaats naderhand niet meer terugvindt.

Vraag: Kan reiniging met moderne schoonmaakmiddelen invloed uitoefenen op de kleur van de muurverf?

Antwoord: De invloed van het reinigingsmiddel moet zich beperken tot het vuil. In de korte tijd van schoonmaken mag het reinigingsmiddel niet de kans hebben in te werken op de verfbestanddelen (bindmiddel, pigment). Natuurlijk mogen na het schoonmaken geen resten van het reinigingsmiddel achterblijven, die naderhand genoemde bestanddelen nog zouden kunnen aantasten.
Als het pigment (de kleurstof) in de verflaag een behoorlijke weerstand bezit t.o.v. een agressief schoonmaakmiddel, dan kan de kleur van het vlak niet veranderen. Er moet dus naar gestreefd worden, de bestanddelen van een muurverf zo te kiezen, dat deze weerstand aanwezig is.

Vraag: Hoe wordt de weerstand van een muurverf tegen reiniging beproefd?

Antwoord: Om uit te maken, of een muurverf in chemisch en mechanisch opzicht opgewassen is tegen het schoonmaakproces met reinigingsmiddelen kan men normale praktische proeven nemen, door diverse monsters muurverf op muren op te zetten. De ‚proefvlakken' kan men dan op verschillende manieren ‚vuil maken' en proberen met welke middelen deze weer geheel te reinigen zijn. Dit vereist vrij veel tijd en oplettendheid van de onderzoeker, omdat hij hier allerlei factoren in het oog moet houden.
Een tweede mogelijkheid is het uitvoeren van laboratoriumproeven, waarbij bepaalde omstandigheden van het borstelproces altijd gelijk worden gehouden. Dit maakt een onderlinge vergelijking van diverse muurverven gemakkelijker. Een dergelijke proef wordt bijv. uitgevoerd met borstels, die onder constante druk (gelijk aan een stevige druk met de hand) en met constante snelheid over het geverfde oppervlak worden bewogen. Men kan dit mechanisch laten geschieden door de borstels een cirkelgang over het proefvlak te laten beschrijven, terwijl men het een of andere schoonmaakmiddel op het proefvlak laat druppelen. (Zie het apparaat, dat op de foto staat afgebeeld).
Deze proef kan zowel dienen om de tijd te meten, waarin diverse soorten vuil verwijderd kunnen worden, als om te controleren, hoe lang het duurt, voordat de verf geheel tot op de ondergrond doorgeborsteld is. Een muurverf, die behoorlijk bestand is tegen een schoonmaakmiddel en de schurende werking van de borstelharen, zal de proef zeer lang kunnen doorstaan, terwijl een muurverf, die gevoeliger is voor een reinigingsmiddel, oppervlakkig wat week wordt en als gevolg daarvan door de borstelwerking gemakkelijker wordt aangetast.
Met deze proef beoogt men de reinigings-test altijd op dezelfde wijze uit te voeren. Door bij het systematisch onderzoek ook altijd een verfmateriaal aan de proef te onderwerpen, waarvan de weerstand tegen het schoonmaakproces van borstel en reinigingsmiddel bekend is, krijgt men een beter kwantitatief inzicht in de kwaliteiten van muurverven.

FORUM

TWAALFDE JAARGANG 1957

Uitgever G. van Saane Amsterdam

Naar de ontwerpen en de ontwerpers

Van de lezers

Tentoonstellingen

Boekbespreking

Naar de schrijvers